

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

**“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”**

(Одеса, 22-23 травня 20235 року)

Одеса -2025

УДК: 1:403:316.6 (08)

Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства //
Матеріали VI Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» (Одеса, 22-23 травня 2025 р.) 189 с.

Рецензенти:

Голубович Інна Володимирівна – доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

- Збірник матеріалів VI Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують соціокультурні засади трансформацій ціннісної сфери життєдіяльності суспільства; соціокультурні трансформації молодіжного соціуму; соціокультурні трансформації освітнього середовища; культуру бізнесу в умовах соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства; філософію менеджменту соціокультурної діяльності у контекстуальному полі глобальних трансформаційних процесів. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», протокол № 17 від 26 червня 2025 р.

«Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства»

22-23 травня 2025 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Копусь Ольга Антонівна – перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісеєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, завідувач історико-філософського відділення Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

умов, за яких свавілля одного може бути сумісним зі свавіллям іншого згідно із загальним законом свободи»

Сучасна філософія закону все більше звертається до етичного, гуманістичного виміру. Такі мислителі, як Ганс Кельзен, Джон Ролз, Юрген Габермас, зосереджують увагу на легітимності закону, процедурі його встановлення, ролі суспільного діалогу у формуванні правових норм. У постмодерному суспільстві закон постає як арена боротьби за інтерпретацію цінностей. З'являються поняття «право на спротив» (у разі, якщо закон суперечить етичному розумінню справедливості) та «глобальне право» — спроба знайти універсальні засади для регулювання людського співжиття.

Робимо такий висновок, поняття закону охоплює ширший спектр, ніж просто юридичні норми. Воно вбирає в себе моральну філософію, релігійну етику, онтологію порядку і навіть метафізику свободи. У грецькому, біблійному та модерному мисленні ми бачимо три різні, але взаємодоповнюючі підходи: закон як розумний порядок, закон як Боже слово, і закон як прояв моральної автономії. У наш час, коли відбувається криза авторитетів і переоцінка понять права, справедливості та моралі, звернення до філософського змісту поняття «закон» дозволяє не просто оцінити чинне законодавство, а запитати — чи воно справедливе? Чи відповідає воно гідності людини? І що саме ми готові визнати законом — примус чи істину?

Козленко Павло Юхимович – кандидат філософських наук, голова правління Громадської організації «Центр дослідження Голокосту»

КОНЦЕПІЯ МОРАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ВПЛИВ ТЕОРІЇ ДЖОНА ЛОККА НА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО

Феномен моралі, орієнтований як на філософське осмислення дійсності, так і на практичне регулювання міжособистісних взаємодій, представляється складним конструктом соціокультурних взаємин в суспільстві. Суспільство Нового часу і Англія як безумовний світовий лідер того періоду переживали значні культурно-цивілізаційні трансформації, що знаходило відображення на всіх рівнях і не могло не відбитися в дискурсі і цінностях. При цьому важливо розуміти, що природничо-науковий дискурс брав участь у формуванні певних новаційних термінологічних словосполучень філософського дискурсу. Дискурсивні практики заохочення або несхвалення відображали не тільки зміни в мові опису моралі через трансформується світогляд епохи, а й внутрішні (ментальні) механізми.

До XVII ст. в Англії складається юридична мова і стиль мислення, і терміни з юриспруденції, що підкреслюють процесуальні та логічні прийоми

встановлення правдивості наукового факту (fact або matter of fact) адаптуються в експериментальну науку XVII століття [1, с. 227]. Важливу роль у розвитку термінології природничих наук зіграли Ф. Бекон, який ввів слова trials і witnesses, Р. Бойль, крім trial також використовував testimony of nature, conjectural hypothesis, і Р. Гук, який вживав ще й circum stances, undoubted record of events.

Починаючи з 1660 р. в натурфілософській літературі превалює інше розуміння закону-слово law вживається в галузі фізики як «твердження, яке виражає регулярний порядок речей» [2, с. 128], що притаманне самій природі речей. У науковому дискурсі Нового часу воно використовується як «те, що впроваджено природою в людський розум або може бути продемонстровано розумом» [3, с. 201], набуваючи все більш філософський смисловий ракурс, особливо в контекстах the law of nature, natural law, the law of reason. З століттям Просвітництва відбувається переосмислення даного поняття, яке отримало високий епістемологічний статус, наука переходить до пошуку причинних зв'язків. У філософії Ф.Бекона laws of nature має на увазі існування «причинно-наслідкового зв'язку між фактами і явищами», яку і потрібно розкрити, а не нав'язати природі, повної «законів, даних Богом» [4, с. 440].

Отже, в смисловому розумінні іменника law і його дискурсивному бутті відбувся перехід з області релігійної моралі і юридичного права в область наукового пізнання природи. Саме в подібному контексті Локк вводить термін moral law як складову частину «моральної науки»: We are fitted for moral science, but only for probable interpretations of external nature [5, 340]. Він вказував на необхідність чітких основ і потенційну математизацію уявлень про мораль, що підтверджує вплив природничо-наукового знання: might place morality amongst the sciences capable of demonstration: ... the measures of right and wrong might be made out, to anyone that will apply himself with the same indifference and attention to the one as he does to the other of these sciences [5, с.240].

В кінці тексту «Досвіду про людське розуміння» Д. Локк пропонує модель моралі на основі класифікації законів за джерелом і авторитетом, який їх встановлює, а саме (1) закони Божественні, (2) закони цивільні та (3) закони громадської думки.

Таким чином, текст Д. Локка став своєрідним тиглем, в якому поєдналися більш ранні релігійні уявлення, в значній мірі адаптовані нові погляди з натурфілософії, але, що найважливіше, в ньому створювалася не тільки нова несуперечлива модель моралі і система її законів, а й формувалося нове ціннісне розуміння термінології цивілізованого людства, розвиненого суспільства, яка стане основою для філософських концепцій розуміння моралі людини і людства в наступних століттях.

Однією з важливих завдань, пов'язаної з виявленням основ людського існування і роботи людського розуму, було побудова системи моралі і принципів моральної філософії з урахуванням емпіричних основ і наукового методу, що розробляється в області природної філософії. Д. Локк в «Досвіді про людське розуміння» робить спробу виявити закони осмислення моралі, незалежні від культурно-історичних правил або релігійних догм, які близькі за своєю універсальністю законам природничих наук. Для цього вчений максимально переосмислює поняття, використовувані в інших областях знання, визначає їх можливі складові, щоб знайти мотивації людських дій і їх інтерпретації. Подібна амбітна задача вимагала створення спеціальної мови опису і була виконана в його «Досвіді про людське розуміння». Завдяки цьому дослідницькому твору Локк не тільки «розширив людське знання, а змінив способи його розуміння» [6, с. 482], його внесок у науку можна порівняти з внеском Ньютона у фізику.

Вивчення тексту «Досвіду про людське розуміння» є цікавим прикладом того, як паралельно з розробкою моделі функціонування людського розуміння і моралі Локк бере участь у створенні нової термінології для опису даних феноменів. Найважливішим джерелом нових термінів була сфера природно-наукового дискурсу, звідки були почерпнуті не стільки самі лексеми *principle*, *law* і *rule*, скільки весь комплекс смислів, якими дані слова вже володіли на момент написання праці Локком. У зв'язку з бурхливим розвитком науки Нового часу дані поняття отримали високий епістемологічний статус і були використані Локком для створення термінології моралі в поєднаннях з прикметником *moral*.

Розгляд мови Локка дозволяє виявити ті концептуальні механізми, які конструюють ключові складові культурно-цивілізаційних трансформацій, що відбуваються в свідомості окремої мовної особистості, які в українській соціальній філософії були відзначені Є. Борінштейном [7]. При цьому Д. Локк також обґрунтовує систему нових цінностей, які формують терміносистему моральної філософії.

В основі роботи «Досвід про людське розуміння» Д. Локка лежать новаторські положення, які поступово розходилися з існуючою тоді релігійною картиною світу. Саме тому філософія спрямовує свій поступ до інтенсивного розвитку природно-наукового знання, спираючись більшою мірою на експерименталізм. Зароджуване наукове епістемічне знання було засноване на експериментальних даних з їх чітким описом соціалізації знання для потреб суспільства, що сприяло формуванню методологічного підґрунтя сучасної науки. Мова вченого трансформується під створювану і усвідомлювану їм реальність, закріплюючи найнеобхідніше і релевантне, зберігає динамічні риси когнітивних процесів, що спостерігаються в творі даної мовної особистості і надалі вплинули на певні структури знання в наступні століття.

Як показав наш аналіз, термінологія моральної філософії формується як складна ідея розуміння принципів людського мислення під впливом суспільства залежно від сформованих у дискурсі норм добра і зла. Д. Локк розробляє принципи, правила та закони моралі та моральної поведінки, що, деякою мірою, суперечать існуючим релігійним, правовим чи етичним правилам, пропонуючи об'єктивну модель соціалізації законів моралі в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Shapiro B. The concept «Fact»: Legal origins and cultural diffusion // Albion. 1994. Vol. 26, N 2. P. 227–252.
2. Manerko L.A. English Etymology through the history of the English People. Ryazan: Ryazan State University named for S.A. Esenin, 1998. 272 p.
3. Walsh K. Principles in Newton's Natural Philosophy. In: The Idea of Principles in Early Modern Thought. N.Y.: Routledge, 2017. P. 194–223.
4. Oakley F. Christian theology and the Newtonian science: the rise of the concept of the laws of nature. In: Church history. 1961. Vol. 30, N 4. P. 433–457.
5. Locke J. An Essay concerning human understanding / P. Phemister (ed.). N.Y.: Oxford university press, 2008. 576 p.
6. Cranston M. John Locke: A Biography. L.: Longmans, 1957. 496 p.
7. Борінштейн Є.Р. Соціокультурні пролегомени мовної особистості. Перспективи: соціально-політичний журнал. №1 (59). 2014. С. 21-27.

Крохмаль Олександр Миколайович, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП Філософія, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, м. Одеса, Україна.

Науковий керівник: **Лісєєнко Олена Василівна**, доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

КОНЦЕПТ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-РЕФЛЕКСИВНЕ ОСМИСЛЕННЯ

Концепт національної ментальності є надзвичайно важливим для розуміння різних проявів людського буття в сучасних реаліях розвитку суспільства. В сучасній філософській літературі в загальному вигляді національна ментальність визначається як єдність способу мислення, світосприйняття, світорозуміння і поведінки певної нації. У філософсько-

Бубіна Анастасія, Ладонько Людмила	56
ВАЖЛИВІСТЬ ПОЛІТИКИ ПАМ'ЯТІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	
Врайт Галина Яківна, Стойкова Кароліна	60
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ	
Гончарова Ольга Євгенівна,	64
СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСНОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ: ВИКЛИКИ ВЗАЄМОДІЇ {ЛЮДИНА}~[МАШИНА] І ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНОМІРНОСТІ ЯК ІМПЕРАТИВ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДЯНОСТІ	
Добролюбська Юлія Андріївна	71
ПОБУДОВА ТА ПОДІЛ ЧАСУ: ПЕРІОДИЗАЦІЯ ТА ХРОНОЛОГІЯ МАСАЮКІ САТО	
Йорж Руслан Анатолійович	74
ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ПРО ДУХ, ДУШУ І СВІДОМІСТЬ	
Карастан Сергій Костянтинівич	81
ЦІННІСНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ПІД ВПЛИВОМ ТІНЬОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАКТИК	
Кириченко Данієль, Атаманюк Зоя Миколаївна	82
ЩО ЯВЛЯЄ СОБОЮ ПОНЯТТЯ “ЗАКОН”	
Козленко Павло Юхимович	84
КОНЦЕПІЯ МОРАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ВПЛИВ ТЕОРІЇ ДЖОНА ЛОККА НА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО	
Крохмаль Олександр Миколайович, Лісєнко Олена Василівна,	87
КОНЦЕПТ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-РЕФЛЕКСИВНЕ ОСМИСЛЕННЯ	
Наумкіна Світлана Михайлівна, Ляшенко Софія Едуардівна	90
ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ НА РЕФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПРОСТОРУ	
Поплавська Тетяна Миколаївна, Барков Степан	92
ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ І ТРАДИЦІЙ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА	
Рапацька Наталя, Нехай В.А.	94
РОЗРОБКА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ІВЕНТІВ В ДІЯЛЬНОСТІ БУДИНКУ КУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ГОРОДНЯНСЬКОГО МІСЬКОГО БУДИНКУ КУЛЬТУРИ)	
Світлицька Віолета, Петінова Оксана	96
СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ ЖІНКИ ДОБИ МЕТАМОДЕРНУ (НА МАТЕРІАЛАХ ПРОВЕДЕНОГО СОЦІОЛОГІЧНОГО	